

UfR

UGESKRIFT FOR
RETSVÆSEN

43

1994 29. oktober

Domssamling

Højesterets domme
(august 1994) s. 805-826

Litterær afdeling s. 359-382

Advokat *Eskil Trolle*:

Advokatundersøgelser

Professor, dr.jur. *W.E. von Eyben*:

Registrering af retskildeafgørelser

Juridisk konsulent *Peter Schønning* og

kontorchef, cand.scient.pol. *Lars M. Banke*:

Ophavsretten i Den Europæiske Union

Advokat *Anders Hedetoft*:

Mere om modregning i krav på fragt

Advokat *Nicolai Westergaard*:

Mere om miljøskadeerstatning og erstatning
ved arbejdsskader

LITTERATUR

Resumé

Den omfattende anvendelse af lovmotiver kritiseres. Dette sker ved at sammenholde de afgørelser, som i hovedregistret anføres under rubrikken for lovmotiver med, hvad der erfares ved en gennemlæsning af teksterne i de trykte domme og benyttelse af Juridisc ved søgning. I tilslutning hertil søges foretaget

lignende sammenligning ved anvendelse af andre retskilder. Der fremsættes forslag til en ny form for registrering af retskildeafgørelser. Nogle særlige bemærkninger gøres om ændringsloven vedr. smitte og dommen, som var udgangspunkt for ændringsloven med dens omtale af lovmotiver.

Ophavsretten i Den Europæiske Union

Af juridisk konsulent *Peter Schønning*, KODA, og kontorchef, cand.scient.pol. *Lars M. Banke*, Kulturministeriet

Såvel i 1991 som i 1992 har der i Ugeskrift for Retsvæsen været bragt oversigtsartikler om aktuelle EF-initiativer på ophavsretsområdet.[1]

Siden sommeren 1992 er ét direktiv blevet implementeret i den danske ophavsretslov, og tre direktiver er blevet endeligt vedtaget i Bruxelles. To af disse direktiver blev søgt implementeret i det lovforslag til en ny ophavsretslov, der blev fremsat i Folketinget i februar 1994,[2] og som forventes genfremsat i efteråret 1994. Under det danske EF-formandskab i foråret 1993 lykkedes det at opnå politisk enighed om de to sidst vedtagne ophavsretsdirektiver.

På det mere generelle plan trådte Maastricht-Traktaten om Den Europæiske Union i kraft den 1.11.1993. I december 1993 blev der opnået enighed om GATT-aftalen om bl.a. ophavsrettigheder. Endelig trådte EØS-aftalen mellem EU-landene samt Finland, Island, Norge, Sverige og Østrig i kraft den 1.1.1994.

Formålet med nærværende oversigtsartikel er – som en opfølgning af de to tidligere artikler – at give en aktuel oversigt over EU-harmoniseringen på ophavsretsområdet og den danske implementering af de vedtagne direktiver.

1. Edb-programmer

Direktivet om retlig beskyttelse af edb-programmer, edb-direktivet, blev vedtaget af Ministerrådet den 14.5.1991.[3] Direktivet blev implementeret i dansk ret ved lov nr. 1010 af 19.12.1992 om ændring af ophavsretsloven.

1. Peter Schønning: *Ophavsretten i det indre marked*, i U 1991 B, s. 200 ff., og samme: *EF-harmoniseringen på ophavsretsområdet – statusoversigt*, i U 1992 B, s. 371 ff.
2. Forslag nr. L 197 af 9.2.1994 til lov om ophavsret.
3. Jf. U 1991 B, s. 201 og U 1992 B, s. 371 f.

Direktivet, der i store træk svarer til de regler, der allerede i 1989 blev gennemført i den danske ophavsretslov, gav ikke anledning til mange tvivlsspørgsmål i forbindelse med implementeringen.[4] Det bør dog nævnes, at Kulturministeriet fortolkede direktivets art. 4, litra c, om konsumtion af spredningsretten til edb-programmer sådan, at bestemmelsen gav mulighed for at opretholde et princip om international konsumtion. Implementeringen indebar derfor ikke en regel om EU-konsumtion. Dette medfører, at spredningsretten til et eksemplar af et edb-program konsumeres, uanset om det første gang er bragt på markedet i et EU-land eller i et tredjeland.

2. Udlejnings- og udlånsrettigheder m.v.

Ministerrådet vedtog direktivet om udlejnings- og udlånsrettigheder samt om visse andre ophavsretsbeslægtede rettigheder i forbindelse med intellektuel ejendomsret den 19.11.1992.[5] Europa-Parlamentet godkendte i 2. høringsrunde den fælles holdning uden ændringsforslag.[6] Det endelige udlejningsdirektiv er således identisk med den fælles holdning af 18.6.1992.[7]

4. Implementeringen er behandlet mere detaljeret af Mads Bryde Andersen og Peter Schønning i *Copyright Software Protection in the EC* (red.: Herald D.J. Jongen og Alfred P. Meijboom), s. 41-57 (Kluwer 1993), Deventer, Holland.
5. Rådets direktiv nr. 92/100/EØF, EF-Tidende nr. L 346 af 27.11.1992, s. 61. Direktivet er gennemgået i detaljer i Jörg Reinbothe og Silke von Lewinski: *The E.C. Directive on Rental and Lending Rights and on Piracy* (Sweet & Maxwell 1993), London.
6. Parlamentets udtalelse er optrykt i EF-Tidende nr. C 305 af 23.11.1992, s. 73.
7. Se gennemgangen i U 1992 B, s. 372 ff.

Udlejningsdirektivet skulle være implementeret i national lovgivning inden den 1.7.1994. Direktivet indgik på den baggrund i ophavsretslovsforslaget af 9.2.1994.

De væsentligste punkter i forslaget til implementering af udlejningsdirektivet er følgende:

- Ophavsmænd til litterære værker og kunstværker får eneret til udlejning, jf. lovforslagets § 19, stk. 2. Det samme gælder udøvende kunstnere, fonogramproducenter og filmproducenter, jf. lovforslagets §§ 65-67. Blandt de beskyttede værksarter er det herefter alene bygnings- og brugskunst, der er undtaget fra udlejningsretten.

- Definitionen af udlejning ændres ikke. Det indebærer i praksis primært, at bibliotekers opkrævning af brugerbetaling for udlån af musik m.v. i ophavsretlig forstand fortsat betragtes som udlejning, jf. U 1993.572 H (sag mellem Nordisk Copyright Bureau og Søllerød Kommune).

- Direktivets bestemmelse om et uoverdrageligt vederlagskrav til ophavsmænd og udøvende kunstnere ved udlejning af film og fonogrammer gennemføres ikke i første omgang. Kulturministeriet har benyttet sig af muligheden for at udskyde implementeringen – direktivets frist er 1.7.1997 – for at få tid til forhandlinger med de andre nordiske ministerier om, hvordan ordningen skal tilrettelægges, idet direktivet giver flere valgmuligheder.

- Direktivets bestemmelser om rettigheder i forbindelse med biblioteksudlån giver ikke anledning til ændringer i ophavsretsloven eller biblioteksafgiftsloven.

- Der indføres en generel producentbeskyttelse af billedoptagelser, jf. lovforslagets § 67. Herved får filmproducenter principielt samme beskyttelse som fonogramproducenter.

- Udøvende kunstnere, fonogramproducenter og filmproducenter får – ligesom ophavsmændene allerede har det – spredningsrettigheder, jf. lovforslagets §§ 65-67. Konsumtionen af spredningsrettighederne begrænses, således at der kun skal gælde EØS-konsumtion. Hvis et beskyttet fonogram bringes på markedet i et land uden for EØS, kan det ikke videresælges i Danmark uden samtykke fra fonogramproducenten. Da spørgsmålet om konsumtion af de egentlige ophavsrettigheder ikke indgår i udlejningsdirektivet, har Kulturministeriet ikke stillet forslag om EØS-konsumtion f.s.v. angår ophavsmændenes rettigheder. Her skal der efter lovforslaget stadig gælde et princip om global konsumtion.

3. Satellit- og kabel-tv

Den 10.5.1993 vedtog Ministerrådet en fælles holdning til direktivforslaget om ophavsret i forbindelse

med satellit- og kabel-tv, og direktivet blev, uden ændringer, endeligt vedtaget den 27.9.1993.[8]

Direktivet, der skal være implementeret inden den 1.1.1995, indgik i lovforslaget af 9.2.1994 til en ny ophavsretslov.

Hovedpunkterne i satellit- og kabeldirektivet – og forslaget til den danske implementering af det – er følgende:

- Spørgsmålene om definition af satellit-tv, sendeland osv. svarer i store træk til det oprindelige direktivforslag.[9] Denne del af direktivet foreslås gennemført i form af præciserende bemærkninger til lovforslagets § 2, stk. 3, om tilgængeliggørelse for almenheden (s. 21 f. i lovforslaget).

- Rettighedserhvervelsen i forbindelse med brug af beskyttede værker i radio- og tv-udsendelser via satellit skal finde sted på et aftalegrundlag. Tvangslicenser er ikke tilladt. At ophavsmændenes enerettigheder også omfatter udsendelse i radio og tv, foreslås præciseret i forslaget til § 2, stk. 3, i ophavsretsloven. M.h.t. spørgsmålet om betaling for satellit-tv-rettigheder fremgår det af 17. Betragtning i satellit- og kabeldirektivet, at »når rettighederne skal erhverves, bør de berørte parter ved beregningen af vederlaget tage hensyn til samtlige faktorer, der er kendetegnende for udsendelsen, såsom det reelle og potentielle seer- eller lytterantal samt sprogversionen«.

- Direktivet giver mulighed for – uden tidsbegrænsning – at opretholde den nordiske aftalelicensordning på satellit-tv-området.[10] Der er dog en række forudsætninger for at anvende aftalelicens i forbindelse med satellit-tv. Det er bl.a. et krav, at der samtidig med satellitudsendelsen skal finde en jordbaseret (terrestriel) udsendelse sted af det samme radio- eller tv-selskab. Denne begrænsning fremgår af § 30, stk. 5, i ophavsretslovsforslaget. Medlemsstater, der gør brug af mulighed for aftalelicens på satellitområdet, skal i h.t. direktivet

8. Rådets direktiv nr. 93/83/EØF om samordning af visse bestemmelser vedrørende ophavsrettigheder og ophavsretsbeslægtede rettigheder i forbindelse med radio- og tv-udsendelse via satellit og viderespredning pr. kabel, EF-Tidende nr. L 248 af 6.10.1993, s. 15. Det oprindelige direktivforslag er omtalt i U 1992 B, s. 374 f. Det Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse er optrykt i EF-Tidende nr. C 98 af 21.4.1992, s. 44. Parlamentets udtalelser er optrykt i EF-Tidende nr. C 305 af 23.11.1992, s. 129, og EF-Tidende nr. C 255 af 20.9.1993, s. 109. Kommissionen afgav undervejs i forhandlingerne et ændret direktivforslag – herunder med en ændret titel i forhold til det oprindelige forslag – se EF-Tidende nr. C 25 af 28.1.1993, s. 43.

9. Se U 1992 B, s. 374.

10. Om aftalelicensordninger generelt, se U 1991 B, s. 202. Direktivet er det første internationale regelsæt, der anerkender det nordiske aftalelicenssystem.

meddele Europa-Kommissionen, hvilke radio- og tv-selskaber der kan indgå aftaler med aftalelicensvirkning.

- Vedr. viderespredning pr. kabel fastslår direktivet, at rettighedserhvervelse også på dette område principielt skal finde sted på grundlag af aftale. Gældende tvangslicensordninger – fx den danske tvangslicens i ophavsretslovens § 22 a, jf. lovforslagets § 35 – skal afskaffes. Fristen er dog i direktivet udskudt til den 31.12.1997. Denne mulighed for at udskyde ophævelsen af tvangslicensen for kabelviderespredning af radio- og tv-udsendelser har Kulturministeriet benyttet sig af i lovforslaget til en ny ophavsretslov, idet man vil benytte den mellemiggende tid til at undersøge, hvordan den fremtidige ordning skal tilrettelægges. På kabelområdet opretholder man samtidig den eksisterende sondring mellem forskellige typer af udsendelser. Kabelviderespredning af kodede udsendelser og udsendelser, der modtages fra kommunikationssatellitter, skal fortsat omfattes af eneretten efter ophavsretslovens § 2. Tvangslicensen administreres af COPY-DAN, mens KODA opkræver et selvstændigt kabelvederlag for brug af musikværker i de eneretsbelagte udsendelser.

- Rettigheder til viderespredning pr. kabel skal alene kunne udøves gennem kollektive forvaltningsorganisationer. Aftaler mellem disse organisationer og kabelanlæggene skal også have virkning for udenforstående ophavsmænd. Direktivet gennemfører med andre ord her en aftalelicenslignende ordning. Der skal efter direktivet indføres regler om mægling, og medlemsstaterne kan gennemføre regler om kontrol med forvaltningsselskabernes virksomhed.

- Den kollektive rettighedsforvaltning skal dog ikke gælde for radio- og tv-selskaberne, hverken m.h.t. deres egne signalrettigheder eller m.h.t. de rettigheder, radiofonierne måtte have fået overdraget fra ophavsmænd, udøvende kunstnere m.fl. I en overgangsperiode på otte år fra den 1.1.1995 kan medlemsstaterne opretholde organer til at sikre, at radio- og tv-selskaber ikke på urimelig måde nægter kabelanlæg tilladelse til viderespredning af deres udsendelser, jf. den gældende ophavsretslovs § 54, stk. 2, om Tvangslicensnævnet. I lovforslagets § 48 udvides nævnets kompetence til ikke alene at vedrøre udsendelser, der omfattes af COPY-DAN's forvaltningsområde, jf. lovforslagets § 35, stk. 1, men alle typer af udsendelser, inkl. kommunikationssatellit-udsendelser, hvor radiofonierne hidtil har haft en ubegrænset eneret. Samtidig tager nævnet navneforandring til Ophavsretslicensnævnet.

- Ifølge en protokoludtalelse til direktivet skal Kommissionen inden den 1.1.2000 udarbejde en rapport om anvendelsen af direktivets bestemmelser om kabelviderespredning.

4. Beskyttelsestiden

Direktivet om harmonisering af beskyttelsestiden for ophavsret og visse beslægtede rettigheder blev vedtaget af Ministerrådet med en fælles holdning den 22.7.1993 og, uden ændringer, endeligt vedtaget den 29.10.1993.[11]

Fristen for implementering af direktivet er den 1.7.1995. Dette direktiv var ikke medtaget i lovforslaget af 9.2.1994, da Kulturministeriet ønskede yderligere forhandlinger på nordisk plan om implementeringen.

Hovedpunkterne i beskyttelsestidsdirektivet er følgende:

- Varigheden af den ophavsretlige beskyttelse fastsættes til 70 år efter ophavsmandens død, mens beskyttelsestiden herhjemme i dag er 50 år efter ophavsmandens død. Ved fællesværker, hvor flere ophavsmænd har ophavsret til værket, beregnes værkets beskyttelsestid efter den længstlevende ophavsmands død. Spørgsmålet om varigheden af de ideelle rettigheder, *droit moral*, er holdt uden for direktivet.

- F.s.v. angår filmværker er det ikke alle medophavsmænd, der efter direktivet skal tælle med ved beskyttelsestidens beregning, men alene hovedinstruktøren, drejebogsforfatteren, dialogforfatteren samt komponisten til musik, der er frembragt m.h.p. det pågældende filmværk. I forlængelse af udlejningsdirektivet forpligtes medlemsstaterne til som minimum at anse hovedinstruktøren som medophavsmænd til et filmværk. Rettighederne skal således ikke kunne tilhøre filmproducenten alene. Dette svarer til gældende dansk ret.

- Beskyttelsestiden på 70 år skal ikke gælde for fotografier uden værkshøjde. Fastsættelse af beskyttelsestiden for disse fotografier overlades til national lovgivning. I ophavsretslovforslaget af 9.2.1994 foreslås det, at beskyttelsestiden for almindelige fotografier skal udvides – i forhold til den gældende fotografilov – fra 25 til 50 år efter fremstillingen, jf. lovforslagets § 70, mens fotografier med værkshøjde skal have en beskyttelsestid svarende til andre værker.

- 70-års beskyttelsen af værker indebærer en udvidelse af beskyttelsestiden i flere medlemsstater.

11. Rådets direktiv nr. 93/98/EØF om harmonisering af beskyttelsestiden for ophavsret og visse beslægtede rettigheder, EF-Tidende nr. L 290 af 24.11.1993, s. 9. Det oprindelige direktivforslag er omtalt i U 1992 B, s. 375 f. Det Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse er optrykt i EF-Tidende nr. C 287 af 4.11.1992, s. 53. Parlamentets 1. udtalelse er optrykt i EF-Tidende nr. C 337 af 21.12.1992, s. 205; den 2. udtalelse af 27.10.1993 er så vidt ses ikke optrykt i EF-Tidende. Kommissionen afgav under forhandlingerne et ændret direktivforslag, se EF-Tidende nr. C 27 af 30.1.1993, s. 7.

Udvidelsen skal som hovedregel kun gælde for værker, hvis beskyttelsestid ikke pr. 1.7.1995 er udløbet, dvs. blevet public domain. Dette er herhjemme tilfældet for værker af ophavsmænd, der er døde i 1944 eller tidligere, jf. ophavsretslovens § 43 og lovforslagets § 63. I visse EU-lande gælder der imidlertid allerede i dag en beskyttelsestid på 70 år efter ophavsmandens død. Det er navnlig tilfældet i Tyskland. Tyske værker beskyttes i 70 år i hjemlandet, men i h.t. reglerne i Bernerkonventionen afkortes beskyttelsen af tyske værker i Danmark til de 50 år. For at forhindre, at et værk har forskellig beskyttelsestid i de enkelte EU-lande, er der i direktivet fastsat en regel om genoplivning af retten til værker, som pr. 1.7.1995 er beskyttet i mindst én medlemsstat. Reglen om genoplivning betyder, at værker af en tysk komponist, der er død i 1931, og som stadig nyder beskyttelse i Tyskland, igen skal nyde beskyttelse i Danmark fra 1.7.1995 til udgangen af år 2001. Efter direktivet skal der ikke ske genoplivning af en tilsvarende dansk komponist, der – som fx Carl Nielsen – er død før 1945.[12]

- I tilknytning til reglerne om genoplivning af ophavsrettigheder overlader direktivet det til medlemsstaterne at træffe »de nødvendige foranstaltninger til i særdeleshed at beskytte tredjemands erhvervede rettigheder« (direktivets art. 10, stk. 3). Det kan fx vedrøre filmatiseringer af en roman, der på filmatiseringstidspunktet ikke længere nød beskyttelse, men som får genoplivet beskyttelsen den 1.7.1995.

- Beskyttelsestiden for nærtstående (beslægtede) rettigheder fastsættes til 50 år. Dette svarer til de gældende regler i ophavsretsloven, idet beskyttelsen dog ikke rækker længere tilbage end henholdsvis 1960 og 1961. I modsætning til den gældende danske lovgivning, hvor beskyttelsestiden for udøvende

12. I praksis kan det imidlertid vise sig, at reglen om genoplivning skal gælde for værker af alle EU-statsborgere. Baggrunden er en afgørelse af 20.10.1993 fra Europa-Domstolen i *Phil Collins*-sagen (sag nr. 92/92), hvorefter det stred mod Rom-Traktatens art. 7 (EU-Traktatens art. 6) om forbud mod forskelsbehandling på grundlag af nationalitet, at Tyskland gav en britisk statsborger en ringere beskyttelse som udøvende kunstner end tyske statsborgere. Europa-Kommissionen har i lyset af denne afgørelse uofficielt givet udtryk for, at i h.t. EU-retten skal Tysklands 70-års beskyttelsestid for værker gælde for alle EU-statsborgere, således at også danske ophavsmænd, der ikke er døde tidligere end 1924, allerede i dag skulle nyde beskyttelse i Tyskland. Det har i givet fald den konsekvens, at direktivets regler om genoplivning finder anvendelse på værker af alle ophavsmænd, der, mens de levede, var statsborgere i et nuværende EU-land, herunder danske ophavsmænd som fx Carl Nielsen. Se herved Karnell: *Vem elsker Phil Collins?*, i NIR 1994, s. 32 ff.

kunstnere, producenter og radiofonier beregnes efter tidspunktet for fremførelsen, optagelsen eller udsendelsen, skal der efter direktivet tages udgangspunkt i offentliggørelses- eller udgivelsestidspunktet. Reglerne om genoplivning, jf. ovenfor, finder også anvendelse på de nærtstående rettigheder.

- Der indføres en såkaldt *editio princeps*-beskyttelse, der ikke kendes i gældende dansk ret. Den, der lovligt udgiver et værk, der ikke tidligere har været udgivet og ikke længere er ophavsretligt beskyttet, skal have en 25-års ophavsretsbeskyttelse af værket.

5. Databaser

Det oprindelige direktivforslag om retlig beskyttelse af databaser er fra maj 1992.[13] Siden har Kommissionen, på grundlag af Europa-Parlamentets udtalelse, fremsat et ændret direktivforslag, men der er endnu ikke udsigt til nogen vedtagelse af et database-direktiv.[14]

Direktivforslaget har mødt en del modstand blandt medlemsstaterne. En del lande finder ikke, at der foreligger et tilstrækkeligt behov for fællesskabsregulering på dette område. Samtidig er direktivforslaget blevet kritiseret for at være teknisk kompliceret. Af disse grunde er direktivforhandlingerne i Bruxelles trukket ud.

6. EU-grænsekontrol med piratkopier

Kommissionen fremsatte den 16.8.1993 et forslag til EU-forordning om grænsekontrol med varemærkeforfalskninger og piratkopier.[15] Forordningen skal erstatte en forordning fra 1986,[16] der ikke vedrørte ophavsretligt beskyttede værker.

Formålet med forordningsforslaget er at sikre en effektiv grænsekontrol med erhvervsmæssig import af varemærkeforfalskede varer (*counterfeits*) og med ulovligt fremstillede kopier af ophavsretligt beskyttede værker, fonogrammer m.v. (piratkopier). Grænsekontrollen gælder ved import fra tredjelande, men ikke ved import fra andre EU-lande. Reglerne giver de nationale toldmyndigheder mulighed for at gribe

13. For en gennemgang af det oprindelige direktivforslag, se U 1992 B, s. 376.

14. Kommissionens ændrede direktivforslag er optrykt i EF-Tidende nr. C 308 af 15.11.1993, s. 1. Det Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse er optrykt i EF-tidende nr. C 19 af 25.1.1993, s. 3. Parlamentets udtalelse er optrykt i EF-Tidende nr. C 194 af 12.7.1993, s. 144.

15. Forslag til Rådets forordning om foranstaltninger med henblik på at forbyde overgang til fri omsætning, udførsel og forsendelse af varemærkeforfalskede og piratkopierede varer, EF-Tidende nr. C 238 af 2.9.1993, s. 9.

16. Forordning 3842/86 af 1.12.1986 om foranstaltninger med henblik på forbud mod varemærkeforfalskede varers overgang til fri omsætning; se hertil retsplejelovens § 653 og bekendtgørelse nr. 873 af 22.12.1988.

ind over for disse immaterialretskrænkende produkter for at forhindre, at de bliver bragt på markedet i de enkelte medlemsstater. Forslaget skal ses i sammenhæng med TRIPS-aftalen.[17]

Efter en høringsudtalelse fra Europa-Parlamentet har Kommissionen fremsat et ændret forordningsforslag den 18.2.1994.[18] Forslaget forventes endeligt vedtaget i løbet af efteråret 1994 med ikrafttræden den 1.7.1995.

7. Brugskunst og mønstre

I slutningen af 1993 fremsatte Europa-Kommissionen forslag til forordning og direktiv om retlig beskyttelse af mønstre.[19] Formålet er at etablere en totalharmonisering på dette område med etablering af en EU-mønsterbeskyttelse, ligesom det er sket på varemærkeområdet.

Disse forslag er ophavsretligt relevante på ét punkt: Mønstre skal ud over mønsterbeskyttelse kunne opnå kumulativ beskyttelse efter ophavsretsloven.[20] Om en mønster kan anses som et værk – i form af brugskunst – afhænger af reglerne om værks-højde og originalitet i den medlemsstat, hvor beskyttelsen kræves. En medlemsstat skal ikke kunne nægte ophavsretsbeskyttelse af et mønster fra et andet EU-land under henvisning til, at mønstret ikke opfylder betingelserne for ophavsretlig beskyttelse i oprindelseslandet. Kommissionen henviser som begrundelse for dette forslag til Rom-Traktatens art. 7 (EU-Traktatens art. 6) om ikke-diskrimination.

Forslaget om kumulativ beskyttelse af mønstre svarer til gældende dansk ret, jf. ophavsretslovens § 10, stk. 1, der videreføres uændret i lovforslaget af 9.2.1994. Forslaget om national behandling i forhold til andre EU-lande på dette område kræver derimod en ændring af § 3 i anordning nr. 452 af 18.6.1990 om anvendelsen af ophavsretsloven og fotografiloven i forhold til andre lande m.v. Efter denne bestemmelse i anordningen, der bygger på Bernerkonventionens art. 2, stk. 7, nyder udenlandske mønstre, der i hjemlandet alene beskyttes efter mønsterlovgivning-

17. TRIPS-aftalen (se afsn. 9 nedenfor) indeholder regler om grænsekontrol i art. 51-60.
18. Parlamentets udtalelse af 9.2.1994 er så vidt ses ikke optrykt i EF-Tidende. Det Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse er optrykt i EF-Tidende nr. C 92 af 19.2.1994, s. 37. Kommissionens ændrede direktivforslag, KOM (94) 43, er optrykt i EF-Tidende nr. C 86 af 23.3.1994, s. 14.
19. Direktivforslaget: KOM (93) 344 af 3.12.1993, EF-Tidende nr. C 345 af 23.12.1993, s. 14. Forordningsforslaget: KOM (93) 342 af 3.12.1993, EF-Tidende nr. C 29 31.1.1994, s. 20. Parlamentet har endnu ikke afgivet udtalelse.
20. Direktivforslagets art. 18 og forordningsforslagets art. 100.

gen, ikke ophavsretlig beskyttelse som brugskunst herhjemme.

Det må forventes, at forhandlingerne om en EU-regulering af mønsterbeskyttelsen vil vare i adskillige år.

8. Kommende EU-initiativer

Det næste kommissionsforslag til harmonisering af den europæiske ophavsretslovgivning forventes at være et direktivforslag om *vederlag for privatkopiering*, dvs. en vederlagsordning for uindspillede lyd- og videobånd samt båndoptagere. Kommissionen har i løbet af 1993 afholdt en skriftlig høring over dette emne på grundlag af et konsultationspapir fra DG XV (hvortil ansvaret for det indre marked er overflyttet fra DG III). Det skete, efter at Kommissionen i december 1992 foreløbig havde opgivet initiativer på dette område, bl.a. på grund af modstand fra flere EU-landes side. Man regner med at se et direktivforslag i løbet af september eller oktober 1994.

Direktivet vil forpligte alle EU-lande til at gennemføre en vederlagsordning som kompensation til rettighedshaverne for hjemmekopiering på lyd- og billedmedier. Det vides endnu ikke, i hvilket omfang Kommissionen vil foreslå detaljerede regler om administrationen af en sådan vederlagsordning, eller om der vil blive stillet forslag om et ensartet vederlagsniveau i alle medlemsstater. Disse spørgsmål har særlig interesse på baggrund af den danske blankbåndsortning,[21] der trådte i kraft den 1.1.1993.

Der foreligger ikke nærmere oplysninger om andre fremtidige EU-initiativer på ophavsrettens område.[22]

Fremtidens EU-harmonisering af ophavsretslovgivningen skal i øvrigt ses i lyset af *Maastricht-Traktaten*, der trådte i kraft den 1.11.1993. I den reviderede EU-Traktats art. 128 er der en kulturparagraf, hvorefter »Fællesskabet tager hensyn til de kulturelle aspekter i sin indsats«, og hvorefter der ikke kan ske nogen form for harmonisering af medlemsstaternes lovgivning på kulturområdet. Kulturparagraffen vil antagelig få indflydelse på Kommissionens harmoniseringsbestrebelse på ophavsretsområdet, når det gælder initiativer, der kan siges særligt at berøre ophavsrettens kulturpolitiske aspekter.

9. Forholdet til tredjelande

I takt med vedtagelsen af nye ophavsretlige direktiver udvides Fællesskabets eksterne kompetence. De

21. Jf. lov nr. 338 af 14.5.1992 om ændring af ophavsretsloven. Blankbåndsreglerne videreføres stort set uændret i lovforslagets §§ 39-46.
22. Se U 1992 B, s. 376 f. F.s.v. angår droit moral har Kommissionen afholdt en høring i november 1992.

fire vedtagne ophavsretsdirrektiver giver Kommissionen mandat til at optræde som talsmand på EU-landenes vegne i internationale fora, herunder ikke mindst inden for *WIPO*.

Her arbejdes der i øjeblikket med et forslag til en protokol til Bernerkonventionen, der skal styrke ophavsmændenes rettigheder i relation til især edb-programmer, databaser, udlejningsrettigheder, satellit-tv og importrettigheder. Blandt emnerne er tillige retshåndhævelse og national behandling. Protokollen skal efter planen være færdig i 1996.

Desuden drøfter man et *WIPO*-forslag fra 1992 til et nyt internationalt regelsæt om beskyttelse af udøvende kunstnere og fonogramproducenter. Skæbne for dette forslag, der vil indebære et kraftigt løft i beskyttelsesniveauet i forhold til Romkonventionen, er endnu uvis. Europa-Kommissionen afholdt en høring om emnet i februar 1993.

I december 1993 blev der opnået et politisk kompromis om en GATT-aftale med nye spilleregler om den internationale handel. Aftalen blev endeligt underskrevet af de over 100 GATT-lande den 15.4.1994. Under GATT-forhandlingerne i den såkaldte Uruguay-Runde, der indledtes i 1986, er det Kommissionen, der har ageret på EU-landenes vegne. GATT-aftalen, der træder i kraft i første halvår 1995, omfatter også ophavsrettigheder og andre immaterialrettigheder: *TRIPS* (Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights).

F.s.v. angår ophavsretten forpligter *TRIPS*-aftalen alle GATT-lande til at tiltræde og leve op til Bernerkonventionens seneste udgave fra 1971 – efter krav fra USA dog ikke m.h.t. de ideelle rettigheder, *droit moral* – og til at leve op til de mest basale regler i Romkonventionen om beskyttelse af udøvende kunstnere, fonogramproducenter samt radio- og tv-foretager. Derudover er der specifikke regler om beskyttelse af edb-programmer og databaser og om eneret til udlejning af edb-programmer og filmværker. Endelig er der regler om ikke-diskriminerende behandling af statsborgerne i GATT-landene, om national behandling (dog med respekt af de gældende undtagelser fra princippet om national behandling i de internationale konventioner), om retshåndhævelse, herunder grænsekontrol, og om tvistbilæggelse mellem stater. De materielle *TRIPS*-regler kræver ingen ændringer i den danske ophavsretslov, men aftalen vil betyde ændrede regler om lovens anvendelse i forhold til andre lande.

De andre nordiske lande bliver nu også bundet af de vedtagne ophavsretsdirrektiver. Det er en af konsekvenserne af aftalen mellem EU- og EFTA-landene (undtagen Schweiz) om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde, *EØS-aftalen*,^[23] der

trådte i kraft den 1.1.1994.^[24] Aftalen betyder samtidig, at Europa-Domstolens praksis vedr. EU-konsumtion af immaterialrettigheder, herunder spredningsretten til litterære og kunstneriske værker, nu skal forstås som EØS-konsumtion.

10. Revision af den danske ophavsretslovgivning

Den 9.2.1994 fremsatte kulturministeren forslag til lov om ophavsret, L 197, der skulle afløse de gældende love fra 1961, lov om ophavsretten til litterære og kunstneriske værker og lov om retten til fotografiske billeder.

Ud over at implementere udlejningsdirektivet og satellit- og kabeldirektivet havde lovforslaget til en ny ophavsretslov til formål at modernisere lovgivningen og at styrke den ophavsretlige beskyttelse i lyset af bl.a. den teknologiske udvikling. Det var desuden målet med lovrevisionen at sammenføre den nordiske retsenhed på ophavsretsområdet. Dette sker på baggrund af bl.a. en resolution fra Nordisk Ministerråd fra november 1992 om ophavsretten inden for kultur- og mediepolitikken i Norden, hvor man understreger vigtigheden af at påvirke den europæiske ophavsretsudvikling m.h.p. at fremme og bevare nordiske løsninger.

Hovedpunkterne i ophavsretslovforslaget var følgende:

- Den nuværende fotografilov ophæves, og beskyttelsen af fotografier inkorporeres i ophavsretsloven, jf. lovforslagets §§ 1 og 70.
- Adgangen til at kopiere til privat brug begrænses, jf. lovforslagets § 12: Juridiske personer udelukkes fra adgangen til privatkopiering, således at deres kopiering forudsætter aftale med rettighedshaverne; samtidig indføres der nye aftalelicenser for at lette aftaleindgåelsen. Desuden skal enhver form for kopiering fra digitale medier undergives den ophavsretlige eneret.
- Beskyttelsen af udøvende kunstnere udvides, således at deres grundbeføjelser kommer til at svare til ophavsmændenes enerettigheder, jf. lovforslagets § 65. Rettighederne i forbindelse med offentlig fremførelse af fonogrammer med udøvende kunstners præstationer er dog fortsat formuleret som en tvangslicens.

Folketinget nåede ikke at færdigbehandle lovforslaget i folketingssamlingen 1993-94, og forslaget bortfaldt dermed. Lovforslaget forventes at blive genfremsat i efteråret 1994. Det er muligt, at det genfremsatte lovforslag tillige vil indeholde forslag til implementering af bestemmelserne i beskyttelsestidsdirektivet; direktivets frist er den 1.7.1995.

23. Se U 1992 B, s. 372 (note 3) og 377.

24. Se bekendtgørelse nr. 1146 af 22.12.1993.

Resumé

Artiklen indeholder en statusoversigt over EU-harmoniseringen på ophavsrettens område, herunder om den danske implementering af de vedtagne direktiver. I artiklen berøres udlejnings- og udlånsrettigheder, nærtstående rettigheder, satellit- og ka-

bel-tv, den ophavsretlige beskyttelsestid, databaser, EU-grænsekontrol, mønstre og brugskunst samt vederlag for privatkopiering. Endvidere berøres WIPO, GATT og EØS samt lovforslaget til revision af den danske ophavsretslovgivning.

Mere om modregning i krav på fragt

Af advokat *Anders Hedetoft*, Advokataktieselskabet *Anders Hjulmand*, Aalborg

Advokat Per Ekelund har ovenfor side 107 redegjort for nogle af de problemstillinger, der typisk opstår i forbindelse med modregning af erstatningsbeløb i transportørens krav på fragt i internationale gods-transporter, herunder redegjort for hvornår modregning kan være afskåret ved et såkaldt modregningsforbud i et fragtbrev.

Blandt de få håndfulde advokater, der har indblik i transportretten, har Ekelund ikke mindst gennem sit forfatterskab en særlig fremtrædende plads, hvilket da også Ekelunds behandling af den skitserede problemstilling vidner om. Efter gennemlæsning af Ekelund's artikel savner jeg dog en mere nuanceret redegørelse for, i hvilke situationer modregningsforbudet kan anses for vedtaget mellem fragtaftalens parter, jvf. straks nedenfor. Yderligere vil jeg, i tillæg til det af Ekelund anførte, supplere med nogle betragtninger om, hvilke processuelle muligheder en transportsælger – overfor hvem modregning i strid med et aftalt modregningsforbud er foretaget – har for at opnå en hurtig pådømmelse af sit krav på fragt under en retssag mod den transportkøber, der til dækning af sit påståede erstatningskrav har foretaget modregning, jvf. senere nedenfor. Mine bemærkninger har alene internationale vejtransporter omfattet af lov-bekendtgørelse nr. 602 af 09. september 1986 om internationale fragtaftaler (CMR-loven) for øje.

Vedtagelse

Ekelund anfører side 108 som en naturlig forudsætning for, at transportsælgeren kan påberåbe sig et ex.vis i fragtbrevet anført modregningsforbud.[1] at

1. I Danmark er den af Foreningen af Danske Eksportvognmænd (FDE) udarbejdede fragtbrevsformular det mest udbredte. Modregningsforbudet heri er gengivet ovenfor hos Ekelund side 107.

forbuddet er udtrykkeligt aftalt i forhold til transportkøberen. Det er således *endnu* ikke i dansk retspraksis statueret, at modregningsforbuddet har karakter af kutyme eller sædvane.

Ekelund præciserer ikke, hvad der skal til for at anse en sådan aftale indeholdende modregningsforbud for indgået. Ekelund anfører blot samme sted, at modregningsforbuddet forudsætter, at »fragtbrev er udstedt, og at et eksemplar – eventuelt en kopi – er kommet den part i hænde, overfor hvem modregning finder sted«. Det anførte er formentlig højst tiltænkt at være et eksempel på, hvorledes fragtaftale indeholdende sådanne vilkår kan tænkes at blive indgået.

I hvert fald er det ikke i enhver sammenhæng nødvendigt endsi- en betingelse for at opretholde modregningsforbuddet, at transportsælgeren har fået udleveret et eksemplar af fragtbrevet, jvf. nærmere nedenfor.[2]

Om et modregningsforbud, der eksempelvis standardmæssigt og fortrykt er indeholdt i et CMR-fragtbrev kan håndhæves eller ej, beror som ved en hvilken som helst anden formueretlig aftale på, om vilkåret er vedtaget mellem fragtaftalens parter, dvs. afsender og transportør, der i denne fremstilling benævnes transportkøber og transportsælger.

Det bør fremhæves, at almindelige aftaleretlige principper kan føre til, at en domstol konkret når frem til et andet resultat end anført af mig nedenfor. Trods de særlige transportretlige traditioner vil det

2. I CMR-lovens § 6 er ganske vist foreskrevet, at parterne i fragtaftalen hver skal have et eksemplar af fragtbrevet, men dette krav respekteres ikke altid i praksis, og i hvert fald ikke sådan at fragtbrevet er parterne i hænde inden transportens påbegyndelse. Kravet er i øvrigt ej heller nogen gyldighedsbetingelse for fragtaftalen, jvf. CMR-lovens § 5, stk. 2.